

TREŚĆ

Przedmowa (<i>Jerzy Wyrozumski</i>)	15
Wstęp (<i>Jan Dąbrowski, Roman Grodecki</i>)	19

Dzieje Polski do r. 1194 **napisał Roman Grodecki**

Literatura przedmiotu	25
---------------------------------	----

I. OKRES POGAŃSKI

Rozdział I. Polska pogańska	31–62
--	-------

1. Stanowisko Polski wśród Słowian (32). — 2. Organizacja plemienna (33). — 3. Ustrój rodowy (34). — 4. Początki państw u Słowian Zachodnich (35). — 5. Geneza państwa polskiego (37). — 6. Rozsiedlenie plemion polskich (38). — 7. Państewka plemienne w Polsce pogańskiej (41). — 8. Podbój i zjednoczenie plemion polskich przez Piastów (46). — 9. Następstwo tronu w Polsce (47). — 10. Pierwotny ustrój społeczny (50). — 11. Główne czynniki rozwoju społecznego (51). — 12. Drużyna (53). — 13. Stosunki gospodarcze (55). — 14. Wpływ organizacji państwowej na życie gospodarcze (56). — 15. Kult religijny w Polsce pogańskiej (57). — 16. Stosunki polityczne Polski pogańskiej z sąsiadami (59). — 17. Polityka wewnętrzna Piastów (60). — 18. Rezultaty tego okresu (60).

II. OKRES BOLESŁAWOWSKI

Rozdział II. Utwierdzenie niepodległości państwa w granicach narodowych	63–102
--	--------

Mieszko I (963–992)

1. Objęcie rządów przez Mieszka I (63). — 2. Pierwszy występ dziejowy Mieszka I (63). — 3. Tło walki z r. 963 (64). — 4. Domniemany układ Mieszka I z Ottonem I z r. 963 (lub 965) (66). — 5. Jomsborg i stosunki Polski z Normanami (67). — 6. Chrzest Mieszka i Polski (68). — 7. Znaczenie przyjęcia chrztu przez Polskę (69). — 8. Początki organizacji kościelnej w Polsce (70). — 9. Dalsze walki z Wichmanem (71). — 10. Najazd margrabiego Hodona (72). — 11. Zerwanie zależności

od cesarstwa (72). —12. Stosunek Mieszka I do Ottona III (73). —13. Stosunki Polski z państwami skandynawskimi (74). —14. Stosunki z Czechami (75). —15. Utrata grodów czerwieńskich (76). —16. Stosunki z Węgrami (77). —17. Poddanie Polski papieżowi (78). —18. Śmierć Mieszka I; charakterystyka jego rządów (79). —19. Granice Polski Mieszkowej (80).

Bolesław Chrobry (992–1025)

20. Objęcie tronu i wojna domowa (80). —21. Misja św. Wojciecha w Polsce i męczeństwo na ziemi Prusów (81). —22. Znaczenie męczeństwa dla Polski (82). —23. Zjazd gnieźnieński (83). —24. Kościelne znaczenie zjazdu gnieźnieńskiego (84). —25. Polityczne postanowienia zjazdu (85). —26. Stanowisko Henryka II wobec Polski (87). —27. Początek wojny polsko-niemieckiej (88). —28. Zajęcie Czech przez Bolesława Chrobrego (89). —29. Epilog wojny i pokój poznański (91). —30. Odzyskanie strat (92). —31. Interwencja św. Bruna (92). —32. Układ merseburski z r. 1013 (93). —33. Nowa wojna z Niemcami (95). —34. Pokój budziszyski w r. 1018 (96). —35. Stosunki z Rusią i kijowska wyprawa w r. 1018 (98). —36. Koronacja królewska Bolesława Chrobrego w roku 1021/1025 (99). —37. Charakterystyka dziejowego znaczenia Bolesława Chrobrego (100).

Rozdział III. Katastrofa państwa i jego odnowienie 103–126

1. Charakterystyka okresu (103). —2. Koronacja Mieszka II i pierwsze lata rządów (103). —3. Początek wojny z cesarstwem (104). —4. Wystąpienie Bezpryma (105). —5. Najazd z r. 1031 (106). —6. Zjazd w Merseburgu w r. 1033 i podział Polski (108). —7. Zjednoczenie kraju i śmierć Mieszka II (109). —8. Rządy Bolesława (Zapomnianego) (110). —9. Wygnanie Kazimierza (111). —10. Rozprzężenie państwa (111). —11. Rewolucja społeczna i reakcja pogańska (112). —12. Najazd Brzetysława (113). —13. Powrót Kazimierza (114). —14. Stłumienie buntu Masława, księcia Mazowsza (114). —15. Odzyskanie Śląska i stosunek Kazimierza do cesarstwa (115). —16. Odbudowa Kościoła polskiego (116). —17. Śmierć Kazimierza Odnowiciela (117). —18. Bolesław Szczodry, zwany także Śmiałym (118). —19. Utrata zwierzchności nad Pomorzem (118). —20. Polityka zagraniczna Bolesława Szczodrego (119). —21. Stosunek do Węgier (119). —22. Stosunek do Czech i Niemiec (120). —23. Reorganizacja Kościoła polskiego i stosunek do Grzegorza VII (121). —24. Koronacja królewska w r. 1076 (122). —25. Rządy królewskie Bolesława Szczodrego (123). —26. Wygnanie Bolesława Szczodrego z Polski (124).

Rozdział IV. Rządy juniorów (1079–1138) 127–158

1. Utwierdzenie rządów przez Władysława Hermana (127). —2. Rządy Sieciecha i emigracja polityczna w Czechach (128). —3. Bunt śląski w r. 1093 (129). —4. Znaczenie aktu legitymizacji z r. 1093 (129). —5. Wojna domowa na Kujawach (130). —6. Podział kraju między

synów Hermana (131). —7. Ponowny wybuch wojny domowej i upadek Sieciecha (132). —8. Polityka zagraniczna Władysława Hermana (133). —9. Śmierć Władysława Hermana (134). —10. Zwierzchnie rządy Zbigniewa 1102–1106 (135). —11. Wojna domowa i upadek zwierzchnich rządów Zbigniewa (136). —12. Wygnanie Zbigniewa z Polski (137). —13. Zabiegi Zbigniewa na obczyźnie (137). —14. Wyprawa Henryka V w r. 1109 na Polskę (139). —15. Stosunek do Czech i Węgiei (140). —16. Koniec Zbigniewa (142). —17. Stosunek do Rusi (142). —18. Sprawa pomorska za Bolesława Krzywoustego (143). —19. Układ z księciem Warcisławem (144). —20. Praca misyjna na Pomorzu (145). —21. Wyprawy misyjne św. Ottona (146). —22. Pierwsza wyprawa (146). —23. Druga wyprawa z r. 1128 (146). —24. Polski plan organizacji kościelnej Pomorza (148). —25. Interwencja Bolesława Krzywoustego na Węgrzech (149). —26. Hołd merseburski w r. 1135 (151). —27. Stosunki wewnętrzne i schyłek panowania (153). —28. Ordynacja Bolesława Krzywoustego w sprawie następstwa tronu (154). —29. Śmierć Bolesława Krzywoustego i jego charakterystyka (158).

III. OKRES DZIELNICOWY

Rozdział V. Walka o zasadę senioratu 159–194

1. Wykonanie statutu Bolesława Krzywoustego (159). —2. Dzielnica Salomei (159). —3. Opieka nad Henrykiem (160). —4. Stosunek Władysława do braci (160). —5. Początek wojny domowej (161). —6. Rozpoczęcie kroków wojennych (162). —7. Śmierć księżnej Salomei (162). —8. Sprawa Piotra Własta (164). —9. Koniec wojny domowej i wygnanie Władysława (164). —10. Panowanie Władysława Wygnańca (165). —11. Stosunki wewnętrzne po wygnaniu Władysława (167). —12. Wyprawa Konrada III do Polski (167). —13. Druga krucjata (168). —14. Interwencja papieska (170). —15. Wyprawa cesarska na Polskę w r. 1157 (171). —16. Znaczenie hołdu krzyszkowskiego (174). —17. Wojny pruskie (176). —18. Dzielnica Kazimierza Sprawiedliwego (177). —19. Próba buntu (177). —20. Rządy Mieszka Starego w Krakowie (178). —21. Bunt i wygnanie Mieszka Starego z Krakowa (180). —22. Walki na Śląsku (181). —23. Próby odzyskania tronu przez Mieszka (182). —24. Zjazd łączycki w r. 1180 (183). —25. Dalsze zabiegi Mieszka w obronie senioratu (185). —26. Sprawy pomorskie (186). —27. Ekspansja Polski ku wschodowi (188). —28. Rokosz przeciw Kazimierzowi Sprawiedliwemu w r. 1191 (190). —29. Wyprawa na Jadźwingów i śmierć Kazimierza (192).

Rozdział VI. Państwo i społeczeństwo w XI i XII wieku . . . 195–210

1. Władza monarsza (195). —2. Dwór monarszy (197). —3. Zarząd kraju (199). —4. Przychody państwa (200). —5. Rycerstwo polskie (200). —6. Ludność wieśniacza (202). —7. Rozwój gospodarstwa rolnego (202). —8. Stosunki pieniężne (203). —9. Osadnictwo na prawie polskim (205).

–10. Początki kolonizacji niemieckiej (207). –11. Kultura obyczajowa, oświata i sztuka (208).

Wiek XIII i panowanie Władysława Łokietka napisał Stanisław Zachorowski

Wstęp	213
Wskazówki bibliograficzne	216

Rozdział VII. Pokolenie epigonów: Leszek Biały

i Władysław Laskonogi	229–262
--	----------------

1. Dzielnice w r. 1194 (229). –2. Sprawa następstwa na tron krakowski (229). –3. Pierwsze panowanie Leszka w Krakowie (1194–1198/9) (230). –4. Panowanie Mieszka Starego w Krakowie (230). –5. Władysław Laskonogi księciem krakowskim (231). –6. Charakter państwa polskiego na początku XIII w. (232). –7. Początki panowania Leszka (233). –8. Bitwa pod Zawichostem (234). –9. Początki panowania Laskonogiego (235). –10. Laskonogi na Pomorzu (235). –11. Wybuch sporu Laskonogiego z Ketliczem (236). –12. Bunt Odonica (236). –13. Interwencja Henryka Brodatego (237). –14. Wojna o Lubusz (238). –15. Panowanie Mieszka raciborskiego w Krakowie (238). –16. Zjazd w Borzykowie (239). –17. Polityka pokojowa Laskonogiego (240). –18. Reforma kościelna (241). –19. Panowanie Odonica (242). –20. Odonic w wojnie z Laskonogim i w sporze z Brodatym (242). –21. Wojna Laskonogiego z Henrykiem Brodatym (243). –22. Rządy wewnętrzne Leszka (244). –23. Polityka ruska Leszka (245). –24. Polityka pomorska Leszka (248). –25. Odonic księciem na Ujściu. Wojny jego z Laskonogim (249). –26. Wojna w r. 1227. Zbrodnia gąsawska (250). –27. Skutki polityczne zbrodni gąsawskiej (251). –28. Walka o tron krakowski w r. 1228 (252). –29. Koniec Laskonogiego; jego charakterystyka (253). –30. Charakterystyka Leszka (254). –31. Początek przeobrażeń wewnętrznych (255). –32. Misja pruska (255). –33. Najazdy Prusów; obrona przed nimi (256). –34. Układy Konrada z Krzyżakami (257). –35. Założenie Zakonu Braci Dobrzyńskich (259). –36. Przybycie Krzyżaków i układy z r. 1230 (260).

Rozdział VIII. Henryk Brodaty i Konrad Mazowiecki . . . 263–282

1. Charakterystyka państwa polskiego w okresie 1228–1243 (263). –2. Stosunek Śląska do innych dzielnic Polski (264). –3. Początki panowania Henryka Brodatego (265). –4. Początki Konrada (266). –5. Panowanie Brodatego w Krakowie (268). –6. Konrad księciem krakowskim (268). –7. Powrót Henryka do rządów w Krakowie (268). –8. Panowanie Odonica w latach 1231–1233 (269). –9. Wyprawa Brodatego do Wielkopolski w r. 1233 (270). –10. Druga wyprawa Brodatego do Wielkopolski (1234) (271). –11. Rządy Henryka Brodatego w Wielkopolsce (272). –12. Próby Odonica odzyskania Wielkopolski

(272). — 13. Charakterystyka polityki i osobistości Henryka Brodatego (273). — 14. Panowanie Henryka Pobożnego (275). — 15. Śmierć i charakterystyka Odonica (275). — 16. Napady Jadźwingów na Mazowsze. Osadzenie Rycerzy Dobrzyńskich w Drohiczyźnie (276). — 17. Stosunek Konrada do synów (277). — 18. Napad Tatarów w r. 1241 (278). — 19. Skutki napadu Tatarów (279). — 20. Upadek państwa Henryków śląskich (279). — 21. Panowanie Konrada w Krakowie, 1241–1243 (280). — 22. Charakterystyka Konrada (280). — 23. Misja ruska kościoła polskiego (281).

Rozdział IX. Rozbicie dzielnicowe 283–342

1. Charakterystyka okresu (283).

A. Stosunki polityczne wewnątrz dzielnic. Stosunki wzajemne i walki między dzielnicami

a) *Śląsk*. — 2. Podziały w linii Piastów śląskich (285). — 3. Walki między synami Henryka Pobożnego (286). — 4. Stosunki wzajemne Śląska i Wielkopolski. Pierwsze lata pokojowego pożycia (287). — 5. Wojna z Bolesławem Rogatką (288). — 6. Książęta wielkopolscy protektorami Konrada, księcia głogowskiego (289). — 7. Stosunek Bolesława Pobożnego do Śląska (290). — 8. Położenie polityczne Śląska (291). — 9. Stosunki narodowe (291). — 10. Wpływ kultury niemieckiej (293). — 11. Walki kościelno-polityczne (293). — 12. Charakterystyka książąt śląskich (294). — 13. Stanowisko polityczne księstwa opolskiego (295). — b) *Wielkopolska*. — 14. Podziały Wielkopolski (296). — 15. Wewnętrzne stosunki polityczne (297). — 16. Kościół, kolonizacja, stosunki handlowe (298). — 17. Charakterystyka Przemysła i Bolesława (298). — c) *Kujawy*. — 18. Podział na linię kujawską i mazowiecką (299). — 19. Stosunki polityczne i gospodarcze (300). — 20. Stosunki kościelne (301). — 21. Stosunki rodzinne Kazimierza (302). — 22. Wojny o Łąd (302). — 23. Charakterystyka Kazimierza kujawskiego (303). — 24. Panowanie Bolesława Pobożnego na Kujawach (304). — d) *Mazowsze*. — 25. Charakterystyka stosunków wewnętrznych (304). — e) *Małopolska*. — 26. Niepodzielność Małopolski (305). — 27. Stosunek do Kujaw (305). — 28. Stosunek do księstwa opolskiego (306). — 29. Stosunek do Wielkopolski (307). — 30. Drugi napad Tatarów w r. 1259 (308). — 31. Stosunki gospodarcze (308). — 32. Stosunki kościelne (309). — 33. Charakterystyka Bolesława (309).

B. Stosunki z sąsiednimi państwami

34. Znaczenie tych stosunków w rozwoju partykularyzmu dzielnicowego (310). — 35. Utrata ziemi lubuskiej (311). — 36. Walki polsko-pomorskie o Santok (312). — 37. Zdobycze Brandenburczyków między Wartą a Odrą (313). — 38. Polityka Przemysła i Bolesława Pobożnego wobec zdobytcy brandenburskich (314). — 39. Postępy Askańczyków w Wielkopolsce (314). — 40. Charakterystyka ekspansji Brandenburgii. Askańczycy wobec Pomorza (315). — 41. Wojna z r. 1272–1276. Od-

zyskanie Santoka w roku 1278 (316). —42. Pomorze za Świętopełka (317). —43. Podboje Krzyżaków i budowanie państwa zakonnego (318). —44. Świętopełk w walce z Kujawami (319). —45. Piastowie wobec Krzyżaków. Wojna ze Świętopełkiem (320). —46. Stosunek Kazimierza kujawskiego do Świętopełka i Krzyżaków od r. 1257 (322). —47. Ziemomysł kujawski a Krzyżacy (323). —48. Jadźwingowie i ich stosunek do Polski (323). —49. Mazowsze wobec Jadźwingów (324). —50. Napady Jadźwingów i Litwinów na Małopolskę (325). —51. Misja polska wśród Jadźwingów (325). —52. Misja litewska i biskupstwo misyjne w Łukowie (326). —53. Stosunki Polski i Litwy za Mendoga (327). —54. Piastowie mazowieccy wobec Rusi (328). —55. Wojna polsko-ruska w r. 1279 (329). —56. Stosunki Małopolski z Rusią za Daniela (329). —57. Stosunki Małopolski z Rusią za panowania synów Daniela (330). —58. Polska wobec Węgier i Czech (330). —59. Stosunek Polski do Węgier do r. 1253 (331). —60. Konflikt węgiersko-czeski i udział w nim Polski w r. 1253 (331). —61. Polityka Czech wobec Polski (332). —62. Udział książąt polskich w wojnie w r. 1260 (333). —63. Ottokar czeski a Piastowie śląscy (333). —64. Udział książąt polskich w wojnie z r. 1273 (334). —65. Dawni sprzymierzeńcy węgierscy w obozie czeskim (335). —66. Udział Polski w bitwie pod Dürnkrot. Ocena stosunków polsko-czeskich (336).

—C. Siły wewnętrzne. Poczucie narodowe
67. Destrukcyjna działalność przywilejów (337). —68. Znaczenie możnowładztwa (338). —69. Kolonizacja niemiecka. Miasta (339). —70. Czynniki jedności. Dynastia. Kościół (339). —71. Geneza poczucia narodowego (340). —72. Rozwój i rola poczucia narodowego (341).

IV. OKRES WSKRZESZENIA KRÓLESTWA POLSKIEGO

Rozdział X. Odbudowywanie jedności państwowej 343–386

1. Charakterystyka okresu (343). —2. Kościół wobec jedności Polski (344). —3. Rola Krakowa i Gniezna w odbudowaniu Polski (344). —4. Leszek Czarny (345). —5. Wojna ruska w r. 1280 (346). —6. Napad Jadźwingów w r. 1282 (346). —7. Trzeci napad Tatarów w r. 1287 (346). —8. Stosunki Leszka z Piastowiczami i Węgrami (347). —9. Stosunki wewnętrzne. Wzrost znaczenia możnych. Bunt w r. 1282 (347). —10. Bunt z r. 1285 (348). —11. Wzrost znaczenia politycznego miast (349). —12. Spory z biskupem Pawłem z Przemankowa (349). —13. Charakterystyka Leszka (350). —14. Wypadki w Krakowskim po śmierci Leszka (350). —15. Początki Henryka IV (351). —16. Rozpadanie się Śląska na dzielnice (352). —17. Stosunki Henryka IV z Wielkopolską (353). —18. Stosunki Henryka IV z Czechami i Niemcami (353). —19. Stosunki wewnętrzne na Śląsku za panowania Henryka IV (354). —20. Stosunki kościelne. Spory z biskupem Tomaszem II (354). —21. Walki Bolesława płockiego o Kraków (356). —22. Wojna Henryka IV

z Łokietkiem o Kraków (356). —23. Starania Henryka IV o koronę królewską (357). —24. Testament Henryka IV i jego plany odbudowania Polski (357). —25. Stosunki na Śląsku po śmierci Henryka IV (359). —26. Panowanie Przemysła w Małopolsce (360). —27. Łokietek w Małopolsce (360). —28. Wystąpienie Wacława czeskiego z pretensjami do Małopolski (360). —29. Wojna Wacława z Łokietkiem w r. 1291–1292 (362). —30. Początki Przemysła II (363). —31. Przyłączenie Pomorza do Polski (364). —32. Koronacja Przemysła II (364). —33. Śmierć Przemysła II (365). —34. Charakterystyka Przemysła II (366). —35. Łokietek w Wielkopolsce. Jego walki z Henrykiem głogowskim (367). —36. Panowanie Władysława Łokietka (368). —37. Wacław zdobywa Wielkopolskę (368). —38. Charakterystyka rządów czeskich (369). —39. Łokietek na wygnaniu (370). —40. Powrót Łokietka (371). —41. Odzyskanie ziemi krakowskiej i Pomorza (372). —42. Panowanie Henryka głogowskiego i jego synów w Wielkopolsce (372). —43. Panowanie Łokietka w Małopolsce. Spory z biskupem Muskata (374). —44. Bunt mieszczan niemieckich przeciw Łokietkowi 1311–1312 (375). —45. Sytuacja na Pomorzu w latach 1306–1307 (376). —46. Zdrada Święców (377). —47. Zajęcie Pomorza przez Krzyżaków (378). —48. Zajęcie Wielkopolski (379). —49. Dzielnice w omawianym okresie (380). —50. Śląsk. Podziały (381). —51. Polityka wewnętrzna Śląska (382). —52. Polityka zewnętrzna Śląska (383). —53. Charakterystyki niektórych książąt (383). —54. Kujawy (384). —55. Mazowsze (385).

Rozdział XI. Utwierdzenie i obrona jedności państwowej.

Władysław Łokietek 387–424

1. Charakterystyka okresu (387). —2. Idea narodowa w państwie Łokietka (388). —3. Wojny z Brandenburgią (389). —4. Polska a Krzyżacy przed procesem (390). —5. Zakon wobec Inflant (392). —6. Stanowisko Litwy wobec Zakonu i arcybiskupów ryskich (392). —7. Procesy arcybiskupów ryskich z Zakonem (393). —8. Stanowisko Polski wobec państw sąsiednich (393). —9. Plany koronacji i wstępne układy (395). —10. Sprawa koronacji w Kurii (396). —11. Koronacja Łokietka i jej znaczenie (397). —12. Skutki koronacji (398). —13. Proces Polski z Zakonem (399). —14. Krzyżacy wobec Polski po r. 1320 (400). —15. Plany nowego poselstwa do Awinionu (401). —16. Położenie Łokietka. Rozejm z r. 1324 (402). —17. Gedyminowe zamiary chrztu Litwy (402). —18. Przymierze Łokietka z Gedyminem (403). —19. Sojusze krzyżackie (403). —20. Polska wobec Rusi (404). —21. Sprawa brandenburska w r. 1323. Sytuacja polityczna Polski (404). —22. Wojna Łokietka z Brandenburgią i Krzyżakami (405). —23. Interwencja Jana Luksemburskiego. Zhołdowanie Śląska (406). —24. Wyprawa Jana na Żmudź i Polskę. Wojna w r. 1329 (407). —25. Pokój z Brandenburgią (408). —26. Traktat landsberski (treść i ocena) (409). —27.

Wojna polsko-krzyżacka w r. 1330 (410). —28. Liga antyluksemburska (410). —29. Przygotowania Łokietka do wojny czeskiej (411). —30. «Wielka wojna» w r. 1331 (411). —31. Obrona Polski i bitwa pod Płowcami (412). —32. Wyprawa Jana Luksemburskiego na Polskę (413). —33. Wojna polsko-krzyżacka z r. 1332 (414). —34. Interwencja papieska. Pokój z Zakonem (414). —35. Stosunki wewnętrzne za panowania Łokietka (415). —36. Dzielnice na Śląsku (416). —37. Polityczne położenie książąt śląskich (417). —38. Wpływy polityczne Czech i Polski na Śląsku przed r. 1327 (418). —39. Zhołdowanie Śląska przez Czechy (418). —40. Przyczyny odpadnięcia Śląska (419). —41. Stosunek Kujaw do Łokietka (420). —42. Stosunek Mazowsza do Łokietka (421). —43. Charakterystyka Władysława Łokietka (422). —44. Charakterystyka panowania Łokietka. Rzut oka w przyszłość (423).

Wybrane pozycje nowszej literatury uzupełniającej do

Dziejów Polski średniowiecznej

425